AOb Hoofdkantoor
St.-Jacobsstraat 22
Postbus 2875
3500 GW UTRECHT

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Prinses Irenepad 1
2595 BG Den Haag

Datum: 30-3-2026
Onze ref.: 595562/ EW
Inlichtingen: jcrabbendam@aob.nl
Onderwerp: Wet planmatige aanpak onderwijshuisvesting

Geachte Kamerleden,

Voor onderwijspersoneel en leerlingen is een goed onderhouden en veilig schoolgebouw van groot belang. Zij werken en leren hier elke dag. Onderzoeken laten zien dat goede, gezonde en duurzame schoolgebouwen tot betere leerresultaten leiden.

Helaas is de praktijk vaak anders. Leraren, ondersteuners en leerlingen zitten soms in zeer volle klassen in verouderde, ongezonde en niet duurzame schoolgebouwen. Nu de zomer er weer aankomt, betekent dit hete lokalen met temperaturen oplopend tot wel 40 graden. Werken in een klas met een slecht binnenklimaat heeft dan ook een negatieve invloed op de leerprestaties van kinderen. Ook onderwijspersoneel ervaart klachten, zoals hoofdpijn of concentratieproblemen, door te moeten werken in een slecht binnenklimaat. In de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) van 2021 komt het primair en voortgezet onderwijs dan ook als risico-sector naar voren.[1] Bovendien blijkt uit ruim de helft van de actieve Risico Inventarisatie & Evaluaties (RI&E's) dat medewerkers last hebben van het binnenklimaat.[2] Veel lokalen voldoen niet aan de eisen van de Arbeidsomstandighedenwet.

Het verbeteren van de onderwijshuisvesting en daarmee ook het binnenklimaat is belangrijk. Eerder heeft de AOb, samen met andere onderwijsorganisaties, in het manifest "Voor goed onderwijs hebben wij goede schoolgebouwen nodig" gepleit voor meer regie vanuit de Rijksoverheid en investeringen in goede, gezonde en duurzame schoolgebouwen. Dit manifest geeft aan dat een structurele jaarlijkse investering vanuit het Rijk van minstens €730 miljoen, inmiddels zelfs 1,3 miljard euro, nodig is voor een integrale en programmatische aanpak van verouderde en slechte schoolgebouwen.[3]

Het wetsvoorstel Wet planmatige aanpak onderwijshuisvesting doet een belangrijke aanzet om de samenwerking tussen gemeenten en schoolbesturen bij onderwijshuisvesting te verbeteren. De AOb mist echter de positie van het onderwijspersoneel, alsmede de wettelijke zorgplicht voor een gezond binnenklimaat, in het wetsvoorstel. Ook is de AOb kritisch op het voorstel om exploitatieoverschotten in het primair onderwijs te mogen inzetten voor onderwijshuisvesting.

<u>Investeer in gezonde schoolgebouwen</u>
De AOb vindt het goed dat er in het coalitieakkoord aandacht is voor renovatie en verbetering van schoolgebouwen. Dit laat zien dat deze coalitie de zorgen vanuit het onderwijs over ongezonde schoolgebouwen ter harte heeft genomen. Concrete overheidsmiddelen, waarbij daadwerkelijk wordt geïnvesteerd in schoolgebouwen, ontbreken echter in het coalitieakkoord. Financiering via het Groeifonds zou een interessante optie kunnen zijn, te meer daar schoolgebouwen met een goed binnenklimaat leiden tot betere schoolprestaties en dus een positieve impact kunnen hebben op het Nederlandse verdienvermogen.

[1] Verkenning hittestress | Nederlandse Arbeidsinspectie
[2] Vergelijk hier de schoolventilatiesystemen | Arbocatalogus PO
[3] Manifest Goede Schoolgebouwen (17 november 2022)

De AOb heeft echter vraagtekens bij het betrekken van private partijen (het in het coalitieakkoord genoemde Vlaamse voorbeeld) bij het ontwerp, de bouw, de financiering én het langdurig onderhoud van schoolgebouwen waarbij scholen hier een 'prestatievergoeding' voor dienen te betalen. Dit leidt tot een nog grotere toename van private middelen in het onderwijs. De vrees is dat scholen hierbij afhankelijk worden gemaakt van private partijen. Het uiteindelijke doel van deze private partijen is om winst te maken, waardoor publiek (onderwijs)geld wegstroomt.

Daarbovenop ziet de AOb dat niet alle scholen voldoende zijn toegerust om langdurige publiek-private samenwerkingen aan te sturen, omdat deze constructies een hoog niveau van juridische en contractuele expertise vereisen. Het risico bestaat dat schoolbesturen hierdoor minder grip krijgen op kwaliteit, onderhoud en continuïteit, waardoor de onderwijskwaliteit en het werkklimaat voor personeel onder druk kunnen komen te staan.

- Investeer in schoolgebouwen met een goed binnenklimaat, door bijv. middelen uit het Groeifonds in te zetten.
- Wees terughoudend met private investeringen in schoolgebouwen.

<u>Schrappen gezond binnenklimaat leerlingen</u>
Het is teleurstellend dat in het voorliggende wetsvoorstel het onderdeel "zorg gezond binnenklimaat leerlingen" is geschrapt. De coronaperiode heeft laten zien dat een gezond binnenklimaat noodzakelijk is. Juist een inspanningsverplichting, zoals het onderdeel 'zorg gezond binnenklimaat leerlingen', zou een enorme stimulans zijn om het binnenklimaat op scholen flink te verbeteren. Wetgeving, zoals de Arbeidsomstandighedenwet en het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL), die een gezond binnenklimaat zouden moeten realiseren, wordt op dit moment onvoldoende nageleefd of gehandhaafd.

- Maak de uit de conceptwet geschrapte inspanningsverplichting voor een gezond binnenklimaat weer onderdeel van de wet.[4]

<u>Integraal huisvestingsplan, meerjarenonderhoudsplan en renovatie</u>
De AOb kan zich vinden in het verplichten van gemeenten en schoolbesturen een integraal huisvestingsplan (IHP) en een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) vast te stellen. Ook verduidelijking bij de verantwoordelijkheid bij renovatie is gewenst. Voor de AOb is het van belang dat schoolgebouwen voldoen aan de Arbeidsomstandighedenwet zodat ze een goede en veilige werkplek bieden voor onderwijspersoneel.

De AOb constateert echter dat er geen rol voor het onderwijspersoneel in dit wetsvoorstel is weggelegd. Dit is wel gewenst, het gaat immers om de werkplek van het personeel, maar ook hebben ontwerp en inrichting van een schoolgebouw gevolgen voor de wijze van het geven van onderwijs. Zo kent de AOb talloze voorbeelden van scholen waar de lokalen te klein zijn, maar er wel grote ruimtes aanwezig zijn. In deze te kleine lokalen staan de tafels van de leerlingen tegen het bord en kan de docent niet door het lokaal bewegen.

De AOb vindt daarom dat er ook ruimere lokalen dienen te komen, met afdwingbare normen van vierkante meters per leerling en temperatuur in de klas. In het uitvoeringsbesluit voorzieningen in de huisvesting PO/VO[5] en de arbocatalogus VO staan nu al normen voor het

[4] Toevoegen in Wet op het primair onderwijs artikel 4d, Wet voortgezet onderwijs 2020 artikel 3.41a, Wet op de expertisecentra artikel 5c:
'1. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een gezond binnenklimaat voor leerlingen op school, waarbij het bevoegd gezag in ieder geval beleid met betrekking tot een gezond binnenklimaat voor leerlingen vaststelt en uitvoert.
2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over hetgeen wordt verstaan onder gezond binnenklimaat.'
[5] Uitvoeringsbesluit voorzieningen in de huisvesting PO/VO

aantal m2 per leerling (2 m2) en docent (3 m2), maar deze worden niet altijd gehaald. Bovenal is het van belang dat onderwijspersoneel inspraak krijgt op de onderwijshuisvesting.

Om onderwijspersoneel, maar ook ouders en leerlingen, beter te betrekken bij het integraal huisvestingsplan en het meerjarenonderhoudsplan stelt de AOb voor om een overlegplicht tussen schoolbestuur en onderwijspersoneel in te voeren en dit in de Wet Medezeggenschap op Scholen (WMS) vast te leggen. Zowel het integraal huisvestingsplan als het meerjarenonderhoudsplan hebben directe invloed op de arbeidsomstandigheden en de organisatie van het onderwijs, waardoor betrokkenheid van de medezeggenschapsraad logisch voortvloeit uit de systematiek van de artikelen 10 en 11 WMS over beleid met betrekking tot huisvesting en veiligheid. Om dit voorafgaande overleg mogelijk te maken zou uitbreiding van artikel 15 lid 2 van de Wet Medezeggenschap Scholen een optie zijn. Dit past dan ook in de visie dat onderwijspersoneel meepraat over de inrichting, en daarmee de huisvesting, van het onderwijs.

Ook bij renovatie van een schoolgebouw is het van belang dat de medezeggenschap betrokken wordt. Om die reden stelt de AOb voor om het begrip 'renovatie' toe te voegen aan artikel 11, lid n van de Wet Medezeggenschap Scholen. De medezeggenschapsraad heeft al adviesrecht bij besluitvorming door het bevoegd gezag over 'nieuwbouw of belangrijke verbouwing van de school'[6] en bij 'vaststelling of wijziging van het beleid met betrekking tot het onderhoud van de school'.[7] Het is dan ook logisch om 'renovatie' toe te voegen aan artikel 11 lid n.

- Handhaaf de norm voor het aantal m2 per leerling.
- Zorg dat onderwijspersoneel (formeel) meepraat over de inrichting, en daarmee de huisvesting, van het onderwijs door artikel 15 lid 2 van de Wet Medezeggenschap Scholen uit te breiden.
- Voeg het begrip 'renovatie' toe aan artikel 11, lid n van de Wet Medezeggenschap Scholen.

<u>Exploitatieoverschotten investeren in huisvesting</u>
Zorgen heeft de AOb bij het voornemen om in het primair onderwijs het mogelijk te maken (exploitatie)overschotten van onderwijsmiddelen in te zetten voor huisvesting. Dit kan ertoe leiden dat schoolbesturen kunnen gaan sturen op bezuinigingen voor onderwijspersoneel, zoals arbeidsvoorwaarden. De bespaarde middelen op onderwijspersoneel kunnen daarmee dan worden ingezet voor investeringen in huisvesting. De AOb vindt dat ongewenst en heeft vraagtekens of de checks-and-balances in het systeem stevig genoeg zijn om te voorkomen dat schoolbesturen onverantwoorde investeringen doen. De genoemde checks-and-balances (instellingsaccountant en Onderwijsinspectie) controleren achteraf en dan hebben mogelijke onverantwoorde investeringen al plaatsgevonden. Dat vindt de AOb risicovol.

De AOb is juist van mening dat er een schot in de lumpsum tussen personele en materiële bekostiging dient te komen en dat daarmee middelen worden geoormerkt. Specifiek voor onderwijshuisvesting betekent dit dat de huidige geldstromen worden gebundeld en geoormerkt. De verantwoordelijkheid dient hierbij bij één partij (gemeente of schoolbestuur) te worden belegd.

Dit onderdeel van het wetsvoorstel is bovendien overbodig. Schoolbesturen in het primair onderwijs hebben al de mogelijkheid om reserveringen aan te leggen voor de bekostiging van onderhoud en ook kosten die zichzelf terugverdienen (bijvoorbeeld zonnepanelen). Dat maakt het investeren van exploitatieoverschotten overbodig. Gekeken kan worden of investeringen met hoge aanschafkosten maar lagere onderhoudskosten (zoals de als voorbeeld genoemde marmoleumvloer p. 17 uit de MvT) toegevoegd kunnen worden aan de uitzonderingen voor het investeringsverbod in het primair onderwijs.

[6] Wet Medezeggenschap Scholen, artikel 11, lid 1n
[7] Wet Medezeggenschap Scholen, artikel 11, lid 1o

- Voorkom dat personele kosten, zoals arbeidsvoorwaarden van onderwijspersoneel, ingezet worden voor onderwijshuisvesting. Schrap het onderdeel exploitatieoverschotten inzetten voor huisvesting uit de wet.
- Daarbovenop vindt de AOb dat de mogelijkheid om exploitatieoverschotten te investeren in huisvesting überhaupt ongedaan dient te worden. Dat betekent dat deze mogelijkheid ook geschrapt dient te worden in het voortgezet onderwijs.

Bescherm onderwijspersoneel in ongezonde scholen
Verouderde scholen met een slecht binnenklimaat leiden tot hete en/of ijskoude klaslokalen. Onderwijspersoneel, en leerlingen, hebben hier onder te lijden. Hitte en kou zijn arbeidsrisico's, en dienen daarmee volgens de Arbowet onderdeel te zijn van de RI&E, die gelden voor het onderwijspersoneel. Helaas is in de Arbowet geen maximumtemperatuur vastgelegd waarbij niet gewerkt mag worden. Dit terwijl hitte leidt tot allerlei schadelijke gevolgen. Onderzoekers laten zien dat een halve graad warmer, tot 1 procent minder leerresultaat leidt. Dit begint al bij zodra de temperatuur boven de 21 graden stijgt.[8]

Schoolbesturen zijn, volgens de Arbowet, verplicht om maatregelen te nemen om gezondheidsklachten en ongevallen te voorkomen of te beperken. In de Arbocatalogus primair onderwijs[9] en voortgezet onderwijs[10] is er aandacht voor te hoge temperaturen in scholen. Echter ondanks deze verplichting en de aanbevelingen in de arbocatalogi PO en VO krijgt de AOb in de zomer en winter veel signalen binnen van te hete of koude lokalen. Veel scholen hebben geen up-to-date RI&E en nemen onvoldoende maatregelen om te zorgen voor een gezond binnenklimaat voor onderwijspersoneel en leerlingen. Dit leidt tot (onnodig) verzuim en uitval van onderwijspersoneel. De Arbeidsinspectie dient hierop te handhaven, maar dit gebeurt onzes inziens te weinig. De Arbeidsinspectie kan tijdens deze handhaving adviezen geven om de warmte aan te pakken, maar kan ook bij gevaar voor personeel direct ingrijpen. Handhaving door de Arbeidsinspectie zal tot een actievere houding van

- Doe onderzoek naar invoering van een wettelijke maximumtemperatuur in lokalen.
- Laat scholen vaker door de Arbeidsinspectie controleren om ongezonde werkplekken tegen te gaan. Handhaving door de Arbeidsinspectie zal tot een actievere houding van schoolbesturen leiden om een gezond binnenklimaat voor onderwijspersoneel, en daarmee indirect ook voor leerlingen, te realiseren.

Evaluatiebepaling
Als laatste vindt de AOb het onverstandig dat in dit wetsvoorstel geen evaluatiebepaling is opgenomen. Het is gebruikelijk om een wet na vijf jaar te evalueren. Een deel van deze wetswijzigingen zullen hopelijk een positieve impact hebben op de onderwijshuisvesting, maar monitoring blijft van belang. Bij de evaluatie van deze wet dient natuurlijk ook de positie van het onderwijspersoneel meegenomen te worden.

- Voer een evaluatiebepaling in en betrek bij deze evaluatie, via de lerarentoets, ook het onderwijspersoneel.

Met vriendelijke groet,

Coba van der Veer
Voorzitter Algemene Onderwijsbond

[8] Park, R. Jisung, Joshua Goodman, Michael Hurwitz, and Jonathan Smith. 2020. "Heat and Learning." *American Economic Journal: Economic Policy* 12 (2): 306–39.
[9] Klaslokaal - Temperatuur, Arbocatalogus PO
[10] Theorielokaal - Binnenklimaat - Arbocatalogus Voortgezet Onderwijs